

Західноукраїнський національний університет
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра психології та соціальної роботи

ПОГОРИЦЬКИЙ Олександр Віталійович

**ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

спеціальність: 053 – Психологія
освітньо-професійна програма – Психологія

Кваліфікаційна робота

Виконав студент
групи _____
Погорицький
Олександр
Віталійович

_____

підпис

Науковий керівник:
к.п.н., доцент
Мудрак М. А.

_____

підпис

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__» _____ 20__ р.
Завідувач кафедри

_____

підпис

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	6
1.1 Процес соціалізації як основний чинник формування особистості людини.....	6
1.2 Роль інформаційних технологій у сучасному суспільстві та їхній вплив на процес соціалізації молоді.....	11
1.3 Аналіз останніх досліджень впливу інформаційних технологій на соціалізацію студентської молоді.....	15
Висновки до першого розділу.....	17
РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	19
2.1 Характеристика методики емпіричного дослідження.....	19
2.2 Аналіз результатів емпіричного дослідження.....	23
2.3 Практичні рекомендації щодо зменшення негативного впливу інтернету.....	32
Висновки до другого розділу.....	35
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	39
ДОДАТКИ.....	42

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена стрімкою трансформацією сучасного суспільства під впливом новітніх інформаційних технологій. З кожним роком роль інформаційно-комунікаційних технологій у нашому житті тільки росте, відповідно вплив, який вони здійснюють на суспільство також збільшується. Враховуючи це, не дивно що однією з ключових сфер, що зазнає значущого впливу технологій являється соціалізація. Інформаційні технології визначають новий контекст для спілкування, надають для нього новий мережевий простір, що безпосередньо впливає на взаємодію та формування соціальних зв'язків. Особливо вплив інформаційно-комунікаційних технологій відчутний серед молодого покоління, зростання якого прийшлося на розквіт новітніх інформаційних технологій.

Розвиток інформаційних технологій в останні десятиріччя суттєво змінив спосіб, яким студенти сприймають та взаємодіють з навколишнім світом. Сучасна студентська молодь стикається з безпрецедентним доступом до інформації, широким спектром комунікаційних засобів та можливістю вираження власної ідентичності у цифровому просторі. Для молодого покоління сучасні інформаційні технології стали не просто інструментом комунікації, але й основою для ідентичності та нових соціальних зв'язків.

Крім того, важливо зауважити, що роль інформаційно-комунікаційних технологій у соціалізації не обмежується лише сферою комунікації. Технології також суттєво впливають на процес навчання та освіти. Сучасні студенти мають можливість використовувати онлайн-ресурси, відеоуроки та інтерактивні додатки для полегшення власного навчання. Проте причинами такого впливу є не тільки стрімкий розвиток інформаційних технологій, але й події останніх кількох років, а саме пандемія COVID-19 та повномасштабне вторгнення.

Відтак, через високий рівень технологічного розвитку та, відповідно, його впливу, з'являється необхідність у дослідженні та глибокому аналізі впливу інформаційних технологій на соціалізацію студентської молоді. Важливо стає розуміння, що технології не тільки формують новий індивідуальний досвід, але й глибоко перетворюють соціальні структури та взаємовідносини. Тому,

враховуючи активну участь молоді у цифровому просторі, важливо дослідити як ці технології впливають на соціальні практики, міжособистісні взаємини та сприйняття навколишнього середовища.

Тема впливу інформаційних технологій на соціалізацію молоді на сьогоднішній день являється особливо популярною та важливою, оскільки розвиток інформаційно-комунікаційних технологій досягнув того рівня, що ми більше не можемо уявити сучасне суспільство без них. Відповідно вплив, породжений цифровим середовищем просто не міг залишитися без уваги. Зокрема проблематику соціалізації досліджували наступні вчені, а саме: Л. Колберг, А. Маслоу, К. Роджерс, Л. Колберг, Дж. Мід, А. Олпорт, а також вітчизняні вчені – О. М. Немеш, М. П. Лукашевич, Т. В. Мазур, В. В. Москаленко, Р. В. Зозуляк-Случик, В. О. Рюль, В. М. Бондаровська, І. І. Киричок, О. В. Петрунько та ін. Студентську молодь як соціальну групу досліджували ряд вчених – Г. Овчаренко, А. Дмитрієв, Л. Аза, Б. Зав'ялов, В. Лісовський, Н. Кирилова, А. Кушак, Д. Пащенко, С. Савченко, О. Лешер, Б. Ананьєв та ін.

Вітчизняними науковцями, які досліджували вплив інтернет-простору на процес соціалізації є: Т. М. Голованова, Д. О. Кононович, Д. І. Педич, О. О. Козаченко, М. А. Міщук, Л. Щербін, О. Бойчук, М. Стадник. Психологічний аспект комунікації в інтернет-просторі досліджували О. Паламарчук, О. М. Немеш, Н. Лазаренко, А. Коломієць.

Мета дослідження полягає у вивченні впливу інформаційних технологій, його аспектів та наслідків на соціалізацію студентської молоді.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати поняття соціалізації та особливості процесу соціалізації студентської молоді.
2. Дослідити взаємозв'язок між використанням соціальних мереж, мобільних додатків та інших інформаційних технологій і формування соціальних зв'язків у студентському середовищі.
3. Оцінити вплив інформаційних технологій на зміну цінностей, ідентичності та способу життя студентів.

4. Розглянути позитивні та негативні аспекти використання інформаційних технологій у процесі соціалізації студентів.

Об'єкт дослідження – процес соціалізації студентської молоді в контексті сучасних інформаційних технологій.

Предмет дослідження – взаємозв'язок між інформаційними технологіями та процесом соціалізації студентської молоді.

Методи дослідження:

Аналіз наукової літератури, узагальнення та систематизація наукових знань, психодіагностичне тестування, анкетування, аналіз та інтерпретація отриманих даних.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

1.1 Процес соціалізації як основний чинник формування особистості людини

Тема соціалізації у психології була актуальною завжди, оскільки важливість соціалізації як процесу полягає у формуванні ідентичності людини, її інтеграції та адаптації у суспільстві, що грає неймовірно значну роль у формуванні людини як особистості. Оскільки соціалізація сприяє формуванню соціальних навичок, цінностей, норм поведінки, то не перебільшенням буде ствердити той факт, що соціалізація у формуванні особистості займає ключову роль.

«Поняття «соціалізація», незважаючи на його широку поширеність і більш як столітню історію існування, не має однозначного трактування серед різних представників психологічної науки» [12]. «Пов'язану з ним галузь соціального знання почали розробляти Г. Тард, і Ван Женнеп, Г. Тард використовував його для позначення процесу входження індивіда до нації, народу, суспільства шляхом універсального засобу наслідування» [17]. «Проблема соціалізації дискутувалась А. Валлоном і Ж. Піаже» [13, С. 59].

«У більш широкому розумінні соціалізація для Дюркгейма – це засіб відтворення суспільством умов свого існування, а освіта – методично організована соціалізація, Дюркгейм був одним із перших дослідників, хто чітко відокремив поняття освіти та соціалізації» [18]. «Поняттю соціалізації Дюркгейм надавав ще один смисл: спосіб перетворення індивідуалістичного суспільства на колективістське шляхом залучення індивідів до колективної свідомості, що гарантує однорідність і цілісність суспільства, процес такого перетворення він назвав прогресуючою соціалізацією, яка повинна забезпечити в усьому світі органічну солідарність на засадах морального соціалістичного ідеалу» [17, С. 150].

«Соціалізація – процес, у ході якого відбувається засвоєння соціальних ролей та культурних норм, оскільки протягом усього життя в процесі пересування щаблями вікових та професійних сходів нам доводиться засвоювати не одну, а велику кількість соціальних ролей, процес соціалізації триває до глибокої старості, а починається він від самого народження» [19, С. 75].

«Соціалізація – явище культурне, історичне, зміст цього процесу, стадії, конкретні механізми мають історичний характер, культивуються від однієї культури до іншої, визначаються характером соціальної системи» [19]. «У традиційних суспільствах основним засобом формування у людини особистісних рис було дотримання встановлених традиційних зв'язків, звичаї регулюють поведінку людей в цьому суспільстві, від народження до смерті передбачається дотримання заповітів предків, відтворення минулих взаємин у майбутніх» [19]. «З ускладненням суспільної системи стає недостатнім використання засобів традиційного суспільства, вони доповнюються іншими, які ґрунтуються на механізмі ціннісних орієнтацій, що передбачають не повторюваність дій, а являють собою загальні принципи поведінки, якими індивід повинен керуватися у своїх учинках» [3, С. 38].

«Отже, при визначенні процесу соціалізації в одному випадку мова йде тільки про засвоєння індивідом певних норм і цінностей; у другому – про засвоєння соціального досвіду й відтворення його в діяльності; в третьому – про засвоєння й відтворення досвіду не тільки за рахунок діяльності, але й за рахунок включення у різного роду взаємини, якщо розглядати фактори соціалізації, які діють на кожну особистість, то в них тісно переплітаються явища стихійні й цілеспрямовані» [19]. «До стихійних, неорганізованих впливів можна віднести умови проживання (екологію, економіку, національні відносини, засоби комунікації), до цілеспрямованих – спеціально організоване навчання й виховання в родині, школі, закладах вищої освіти, всі ці умови, утворюючи систему, детермінують розвиток особистості, сприяють її самодетермінації як на свідомому, так і на неусвідомленому рівні, другий нерідко формується під впливом стихійних факторів і містить інстинкти, неусвідомлені мотиви, потяги, установки, ідеали, самооцінку» [7, С. 100].

В літературі найчастіше розглядається дві форми соціалізації: цілеспрямована та стихійна. «Цілеспрямована форма соціалізації – це спеціально розроблена певним суспільством система засобів впливу на людину з метою формування її особистості у відповідності з інтересами цього суспільства» [13]. «Цілеспрямоване виховання – це процес впливу вихователя на вихованця, що являє собою свідомо організовану запрограмовану і спеціалізовану діяльність суспільства з метою формування у людей необхідних і корисних для них поглядів, почуттів, рис характеру, психічних і фізичних якостей; це процес систематичного цілеспрямованого впливу на фізичний і духовний розвиток особистості з метою підготовки її до виробничої суспільної і культурної діяльності, виховання включає систему навчання, освіти і ідеологічного впливу» [13, С. 76].

Виділяють такі стадії соціалізації:

1. «Первинна або стадія адаптації відбувається від народження до підліткового періоду, тоді дитина засвоює соціальний досвід, адаптується, пристосовується, наслідує» [3, С. 41-42].

2. «Стадія індивідуалізації настає тоді, коли з'являється бажання виділити себе серед інших, проявляється критичне ставлення до суспільних норм поведінки, у підлітковому віці вона характеризується як проміжна соціалізація у зв'язку з тим, що сприйняття не стійке у світогляді і характері підлітка, до цієї стадії відносять юнацький вік від 18 до 25 років, коли виробляються стійкі властивості особистості» [3, С. 41-42].

3. «Стадія інтеграції означає бажання знайти своє місце в суспільстві, вписатися у суспільство, вона проходить благополучно, якщо властивості людини сприймаються групою, суспільством, в протилежному випадку можливі прояви: збереження своєї несхожості; поява агресивних взаємодій, взаємин з людьми і суспільством; зміна себе; конформізм – зовнішнє угодовство, адаптація» [3, С. 41-42].

4. «Трудова стадія охоплює весь період зрілості людини, її трудової діяльності, тоді індивід не тільки опановує соціальний досвід, але й відтворює

його за рахунок активного впливу на середовище через свою діяльність» [3, С. 41-42].

5. «Післятрудова діяльність розглядає похилий вік, що робить істотний внесок у відтворення соціального досвіду у процесі передачі його новим поколінням» [3, С. 41-42].

Поняття «соціальна адаптація» і соціалізація тісно пов'язані, мають ряд як загальних, подібних, так і різних характеристик. На думку Лукашевича М.П., Шандор Ф.Ф., Червоної Л.М. подібність обумовлена наступним: наявність людського індивіда як об'єкта та суб'єкта обох процесів; перебіг останніх під впливом всіх основних сфер суспільного життя [10, С. 69].

«Соціально-психологічна адаптація особистості – це складний, багаторівневий і ієрархічно організований процес взаємодії особистості й соціального середовища, що приводить до реалізації внутрішньо особистісного потенціалу в конкретних умовах життєдіяльності, це процес об'єктивних і суб'єктивних відносин, узгодження й зміни властивостей, що спілкуються систем, процес соціально-психологічної адаптації особистості, соціальної групи повинен аналізуватися з позиції єдності особистісної й інституціональної сторін» [6, С. 40]. «З однієї, як універсальний процес пристосування людей у соціумі, який визначається інституціональним рівнем і об'єктивує відносини середовища й особистості за допомогою активної діяльності, з іншого боку, адаптація є внутрішньо мотивований процес, який спонукає людину до активної діяльності, зберігаючи в ній соціальне» [6, С. 40].

«Отже, адаптація виступає у якості процесу пристосування (соціальний феномен), і специфічного стану особистості: домагань-очікувань, ціннісних орієнтації, настроїв, у результаті закладених можливостей, людина забезпечує собі значну незалежність від навколишнього середовища, надає своїй діяльності конструктивного характеру, що змінює як саму поведінку людини, так і навколишнє середовище» [6, С. 40].

Отже, процес соціалізації визначається як невід'ємна складова життєвого шляху кожної людини, що протікає протягом усього її життя. Він охоплює різні стадії, від адаптації в дитинстві до післятрудової діяльності в пізньому віці. Цей

процес тісно пов'язаний з культурним та історичним контекстом суспільства, в якому відбувається життя людини, та визначається цінностями та нормами цього оточення.

Розглядаються дві форми соціалізації: цілеспрямована, яка передбачає систематичний та свідомий вплив на формування особистості, та стихійна, що відбувається без попереднього планування. Обидва підходи важливі для розвитку і формування особистості. Фактори, які впливають на цей процес, включають умови проживання, виховання в родині та навчальних закладах, а також вплив засобів масової інформації. Ці фактори спільно впливають на формування особистості та визначають її сприйняття світу та власну роль у суспільстві. Загалом, процес соціалізації є складним та багатогранним явищем, яке визначається взаємодією індивіда з оточуючим його суспільством. Цей процес забезпечує адаптацію особистості до соціального середовища, а також формування її цінностей, установок та ідентичності.

1.2 Роль інформаційних технологій у сучасному суспільстві та їхній вплив на процес соціалізації молоді

Поняття соціалізації розширює свій зміст через насиченість технологічними змінами та глибокими культурними трансформаціями, що формують нові умови сучасного світу. «Відтак, соціалізаційний вплив інтернет-середовища на особистість людини неможливо перебільшити, адже події останніх років вимушено збільшували значимість інтернету у нашому житті, починаючи з пандемії COVID-19, яка познайомила всіх нас із самоізоляцією та дистанційним навчанням, завершуючи повномасштабним вторгненням Росії в Україну, що призвело до частішого використання месенджерів та мереж задля комунікації та підтримки зв'язку, також варто відмітити збільшення довіри людей до інтернет-джерел, що також несе власний вплив на особистості індивідів» [9, С. 12].

«Інформаційна технологія – процес, що використовує сукупність засобів і методів збору, отримання, накопичення, зберігання, обробки, аналізу і передачі

даних (первинної інформації) в організаційній структурі з використанням засобів обчислювальної техніки для отримання інформації нової якості про стан об'єкта, процесу або явища (інформаційного продукту)» [9, С. 12]. (рис. 1.1)

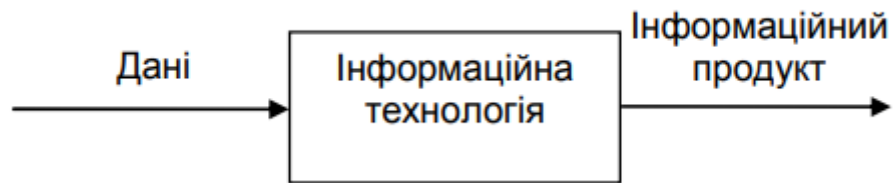

Рис 1.1. Технологія переробки інформаційних ресурсів

«Інформаційний ресурс – це, перш за все, джерело відповідним чином організованої інформації, ресурс у вигляді запасу, який можна використати в разі потреби, засіб, можливість, якими можна скористатися в разі необхідності, це доступні для використання відомості в усіх сферах життєдіяльності людини, суспільства і держави, які зберігаються на відповідних носіях як документи, бази даних і знань, реєстри, кадастри та інші відомості, що можуть бути власністю будь-якого суб'єкта інформаційних відносин та бути залученими до обігу» [18, С. 173].

«Зараз, інформаційні системи утворюють віртуальний простір, тобто сукупність соціальних, культурних, ціннісних чинників, котрі можуть суттєво впливати на реальність: створювати її, підтримувати, а можуть і руйнувати старі, можливості соціальних мереж доки ще не дослідженні в повному обсязі, але вже зараз дають привід казати про їх виключний вплив на формування свідомості молоді, мотиви її поведінки, ціннісні орієнтації, стиль життя, вибір мети і шляхів її реалізації, супутніх процесу соціалізації» [14, С. 38].

«Соціальна мережа як концепт інформаційного суспільства представляє собою симбіоз соціальної і технічної реальності, що утворює багатоманітні комунікативні конфігурації (просторово-часові, суб'єкт-суб'єктні, суб'єктоб'єктні), які компенсують високу інформаційну щільність сучасного суспільства і здійснюють всі види соціальної комунікації (масової, міжособистісної, групової) на всіх технологічних рівнях: вербальному, мовленнєвому, аудіо-візуальному» [12]. «Соціальні мережі характеризуються нескінченним числом незалежних центрів акумуляції і розповсюдження

інформації, що визначає її глобальність, демократичність, але й безконтрольність, ці характеристики визначають нові смислові конструкти в організації комунікативного простору, в контексті якого соціальний капітал слугує джерелом мережі і нерозривно пов'язаний з її функціонуванням, феномен довіри являється основою соціабельності і дає можливість суб'єкту підтримувати певне число контактів» [4, С. 233]. «У результаті ефективного функціонування мережі створюється соціомережевий соціальний капітал, який сприяє соціалізації користувача і задоволенню професійних, ділових, комерційних та інших потреб, що підвищує рівень інформаційної культури та ефективності мережевої комунікації» [4, С. 233].

Засоби масової комунікації (ЗМК) – це різноманітні технічні та інформаційні засоби, призначені для передачі повідомлень, ідей, інформації та розважального контенту великій кількості людей. До ЗМК входять засоби, такі як телебачення, радіо, газети, журнали, інтернет-платформи, соціальні мережі та інші канали масової інформації, які впливають на громадську думку та формують масову свідомість. Проте ЗМК одночасно можуть стати «наркотиком», який призводить до апатії, пасивності та нерозбірливості.

ЗМІ впливають на соціалізацію всіх статевовікових і соціальнопрофесійних верств населення. Цей вплив визначається наступними причинами:

1. «ЗМК виконують рекреативну роль, оскільки сучасна людина більшу частину свого вільного часу проводить з різними ЗМК, які допомагають їй відпочивати, забути, піти від повсякденності, відволіктися від роботи» [8, С. 33-34].

2. «ЗМК виконують релаксаційну роль, яка тісно пов'язана з рекреативною, вони стають своєрідним джерелом поповнення дефіциту міжособистісних контактів, альтернативою при складнощах в спілкуванні з оточуючими» [8, С. 33-34].

3. «ЗМК на даний момент фактично представляють систему неформальної освіти, що виконує просвітницьку роль для різних верств населення. Наприклад,

молоді люди сьогодні рідко ходять до бібліотек, так як всю інформацію для особистого користування і навчання можна знайти в Інтернеті» [8, С. 33-34].

4. «ЗМК значно впливають на засвоєння людьми різного віку широкого спектру соціальних норм і ціннісні орієнтації особистості, це проявляється, наприклад, у формуванні матеріальних і соціальних потреб великих соціальних груп і окремих індивідів» [8, С. 33-34].

«В цілому можна говорити про те, що ЗМК відіграють велику роль у формуванні людини як особистості і як члена суспільства» [8, С. 33-34].

«Відтак, результати багаточисленних досліджень говорять про те, що також після впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій моральні цінності молоді почали спотворюватися, розвиток Інтернет-мережі призвів до створення нової віртуальної території, яка все більше витісняє живе спілкування» [14, С. 9]. «Сидячи перед екраном монітора, людина насправді знаходиться наодинці, а у неї створюється ілюзія повноцінної взаємодії з людьми, при цьому вона сама обирає співрозмовників, групи за інтересами, створює власну сторінку й живе в мережі так, як хотілось би прожити в реальності, віддаючи перевагу соціальним мережам і чатам, людина позбавляє себе радості живого спілкування з близькими, ровесниками, друзями» [14, С. 9]. «Наслідками тривалого он-лайн існування стає замкнутість, неадекватна реакція на критику, проблеми з соціалізацією, втрата навичок комунікації» [14, С. 9].

«Віртуалізація соціуму і становлення мережевої культури, з одного боку, ускладнюють, а з іншої – збагачують процес формування персональної ідентичності, віртуальна реальність створює нові можливості для конструювання ідентичності, розширюючи кількість «інших», з якими взаємодіє людина, мережева або віртуальна ідентичність не можуть розглядатися як самостійні сутності, як суб'єкти поведінки й діяльності, як альтернативи «реальної» персональної ідентичності, це лише один з аспектів ідентичності, результат самопрезентації особистості у віртуальному просторі» [2, С. 17].

Отже, розвиток інформаційних технологій, зокрема соціальних мереж та засобів масової комунікації, різко змінив спосіб, яким люди взаємодіють та соціалізуються. Створений віртуальний простір істотно впливає на реальний

світ, формуючи свідомість, цінності та поведінку особистості, зокрема молодішого покоління. З одного боку, соціальні мережі та Інтернет надають безліч можливостей для спілкування, навчання та самореалізації. Вони стають платформою для обміну ідеями, поглядами та досвідом, що сприяє розвитку особистості. Однак, з іншого боку, інтенсивне використання цих технологій може призвести до замкнутості та втрати навичок реального спілкування, оскільки вони роблять людину менш залежною від живої комунікації та фізичного присутності.

1.3 Аналіз останніх досліджень впливу інформаційних технологій на соціалізацію студентської молоді

«Дослідження впливу соціальних інтернет-мереж на соціалізацію молоді здійснювалося методом фокус-групи, у якому взяли участь 12 студентів: 6 юнаків і 6 дівчат віком від 19 до 22 років, учасникам фокус-групи пропонувалося обговорити мотиви, мету, причини, частоту перебування у соціальних інтернет-мережах» [1]. «Результати дослідження засвідчили, що інтернет-соціалізація студентської молоді пов'язана з часом перебування у мережі, частотою перебування, інтенсивністю та насиченістю віртуальної міжособистісної взаємодії, соціальні мережі для певної частини молоді витісняють реальне коло знайомств, їй стає простіше спілкуватися з невидимим співрозмовником, створюючи свій новий образ «Я» [1].

«Аналізуючи дослідження української вченої Т. Синельникової, а також орієнтуючись на дослідження психолога Кімберлі Янг, Стельмах О. розробила авторську анкету – «Активність у соціальних мережах», яка складається з 12 запитань, у дослідженні було задіяно 35 студентів віком від 19 до 21 років спеціальності “Практична психологія” Львівського державного університету безпеки життєдіяльності» [1]. «Так, встановлено, що 82,9% юнаків проводять час в соціальних мережах більше 3-х годин щодня, це свідчить про те, що такі респонденти є активними користувачами мережі Інтернет» [16]. «68,6%

досліджуваних мають більше 500 друзів у соціальних мережах, проте 85,7% юнаків зазначили, що регулярно спілкуються менше, ніж з 20-ма друзями зі всього переліку контактів, на питання “Як змінюється ваш настрій після тривалого проведення часу в Інтернеті?”, отримали наступні відповіді: 45,7% юнаків - мотивує до змін, у 25,7% погіршується настрій, 28,6% - відчують себе більш невпевнено, також, виявлено, що 88,6% юнаків не зможуть без усякої причини, видалити свій профіль у соціальній мережі або просто стерти всю інформацію на ній і не заходити на свою сторінку» [20].

Висновки до першого розділу

Отже, розвиток інформаційних технологій, таких як соціальні мережі та засоби масової комунікації, має значний вплив на соціалізацію та формування особистості в сучасному суспільстві. Соціалізація визначається як процес засвоєння соціальних ролей, норм та цінностей, що відбувається протягом життя кожної людини. Цей процес починається з самого народження та триває протягом всього життя, пройшовши різні стадії, від адаптації в дитинстві до післятрудової діяльності в пізньому віці.

Відтак, соціалізація тісно пов'язана з культурним та історичним контекстом суспільства, в якому проживає людина, і визначається цінностями та нормами цього оточення. У традиційних суспільствах основними засобами формування особистості були дотримання традиційних зв'язків, що регулюють поведінку від народження до смерті. З розвитком суспільства виникає необхідність використання інших засобів, які базуються на ціннісних орієнтаціях та необхідності уникати повторюваних дій. Центральне значення у формуванні особистості має родина, школа та інші освітні установи, а також засоби масової інформації. Вони разом впливають на сприйняття світу та роль людини у суспільстві. Особливу роль у соціалізації грають соціальні мережі та інтернет, які надають можливості для спілкування, обміну інформацією та самореалізації.

Проте, інтенсивне використання цих технологій може призвести до втрати навичок реального спілкування та збільшення віртуальної ізоляції.

Отже, соціалізація є складним і багатогранним процесом, який визначається взаємодією індивіда з оточуючим його суспільством та різноманітними впливами, починаючи з родини і закінчуючи впливом інтернет-середовища.

РОЗДІЛ II. ПРАКТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

2.1 Характеристика методик емпіричного дослідження

Збільшення використання технологій студентської молоддю відбувається на тлі постійного розвитку інтернет-середовища та поширення цифрової культури. Це суттєво впливає на спосіб отримання, сприйняття та обміну інформацією серед студентів, що відображається на їхньому ставленні до різних аспектів життя та спілкуванні з оточуючим світом. Зростання інтерактивності, доступності та швидкості інформаційного потоку надає інші можливості для соціальної взаємодії та формування власної ідентичності. Це робить дослідження впливу інформаційних технологій на соціалізацію студентів важливим для розуміння і адаптації сучасної молоді у цифровій епохі.

Для проведення емпіричного дослідження було використано такі методики:

1. Тест на інтернет-адикцію (Кімберлі Янг)
2. Методика вивчення рівня комунікативного контролю (М. Шнайдер)
3. Шкала інтерне-залежності Чена
4. «Методика визначення комунікативних та організаторських схильностей КОС-2» [3]
5. Авторська анкета «Значення інформаційних технологій в житті студента».

У дослідженні взяло участь 20 студентів 4 курсу групи ПС-41 віком від 20 до 22 роки. Респонденти проходили методики в онлайн-форматі через додаток Google Forms. Метою даного дослідження являється аналіз ролі соціальних мереж, онлайн-комунікації та інших інтернет-інструментів у соціалізації студентської молоді та вплив на їхнє мислення, поведінку та комунікативні вміння.

1. Тест на інтернет-адикцію (Кімберлі Янг) [Додаток А]

«Основний інструмент діагностики інтернет-залежності в країнах Європи та США – тест на інтернет-адикцію Кімберлі Янг (Internet Addiction Test, IAT), розроблений у 1998 році, тест орієнтований на виявлення надлишкової заклопотаності інтернетом; тенденції до збільшення часу, що особа проводить у мережі; спроб самостійно обмежити використання інтернету; змін настрою при обмеженому користуванні; втрати відчуття часу під час користування мережею; наявності загрози роботі або стосункам через використання інтернету; спроб приховати тривалість користування інтернетом, його використання як засобу регуляції настрою» [21, С. 38].

Даний тест містить 40 запитань, кожне з яких оцінюється за шкалою Лайкерта. Ці бали сумуються, відповідно чим більший бал, тим вищий рівень інтернет-залежності. Максимальний бал в тесті – 200. Також тест містить шкалу балів для інтерпретації результатів:

40-59 балів – інтернет не викликає у вас жодної залежності та не приносить вам проблем. Ви проводите мінімальну кількість часу в мережі.

60-99 балів – ви являєтеся середнім користувачем мережі. Ви можете перебувати в інтернеті більш ніж потрібно, проте здатні керувати ситуацією.

100-159 балів – початковий рівень інтернет-залежності. Скоріш за все, у вас є проблеми з часом перебування у мережі, вам варто звернути увагу на серйозний вплив інтернету на ваше життя.

160-200 балів – стійка залежність від мережі. Ваша залежність від інтернету викликає серйозні проблеми у вашому житті. Вам бажано звернутися до фахівця з психічного здоров'я, щоб вирішити дану проблему.

2. Методика вивчення рівня комунікативного контролю (М. Шнайдер)
[Додаток Б]

«Методика призначена для вивчення рівня комунікативного контролю, згідно з М. Шнайдером, люди з високим комунікативним контролем постійно слідкують за собою, добре обізнані, як поводитись, управляють своїми емоційними виявленнями, разом з тим вони відчувають значні труднощі в спонтанності самовираження, не люблять непередбачуваних ситуацій, люди з

низьким комунікативним контролем безпосередні та відкриті, але можуть сприйматися оточуючими як занадто прямолінійні та нав'язливі» [23, С. 128].

Простіше кажучи, чим більший комунікативний контроль, тим краще людина усвідомлює власну комунікативну поведінку та краще адаптує її до певної ситуації. Також це дозволяє людині уникати недоречних та небажаних емоцій чи слів у певній комунікативній ситуації усвідомлюючи можливі негативні наслідки. Відповідно таким людям простіше входити у нові соціальні середовища, адже вони добре знають як себе потрібно поводити.

Методика вивчення рівня комунікативного контролю містить 10 запитань. Кожне питання потрібно оцінити як правильне (П) або неправильне (Н) стосовно себе. По одному балу нараховується за відповідь «Н» на запитання 1, 5, 7 і за відповіді «П» на всі інші питання. Кількість балів співвідноситься з наступною шкалою:

«0-3 балів – низький комунікативний контроль, висока імпульсивність у спілкуванні, відкритість, розкутість, поведінка може не змінюватися в залежності від ситуації спілкування і не завжди співвідноситься із поведінкою інших людей» [22, С. 59-60].

«4-6 балів – середній комунікативний контроль, виявляє щирість у спілкуванні, щиро відносить до співбесідників, але стриманий у прояві емоцій. Схильний до співвідношення своєї реакції з поведінкою оточуючих людей» [22, С. 59-60].

7-10 балів – високий комунікативний контроль. У комунікації постійно слідкує за собою, керує проявом своїх емоцій.

3. Шкала інтернет-залежності Чена [Додаток В]

«Тест базується на критеріях вимірювання інтернет-залежності, найбільш наближених до шести універсальних критеріїв залежності, методика включає 26 запитань по п'яти оціночних шкалах: компульсивність, синдром відміни, толерантність, управління часом, внутрішньо особистісні та проблеми зі здоров'ям» [22, С. 59-60]. «Крім цього в методиці закладені два типи надшкальних критеріїв — інтегральні показники самої залежності (сума перших трьох шкал) та наслідків залежності (сума останніх двох шкал), сума всіх шкал

визначає наявність або відсутність інтернет-залежності, загальний бал тесту CIAS передбачає діагностику наступних стадій інтернет-залежності: відсутність інтернет-залежності, мінімальна схильність до формування інтернет-залежності, схильність до формування інтернет-залежності, інтернет-залежність» [22, С. 59-60].

«Методика визначення комунікативних та організаторських схильностей (КОС-2)» [23, С. 117] [Додаток Г]

«Аналіз комунікативних і організаторських здібностей особистості дозволяє виявити їх психологічну структуру, вичленити такі їх компоненти, які можуть виступати індикаторами відповідних здібностей, так, наприклад, комунікативні здібності особистості характеризуються її вмінням легко й швидко встановлювати ділові й товариські контакти з людьми, прагненням до розширення сфери спілкування, до участі в громадських, групових заходах, що можуть задовольнити потреби особистості у широкому й інтенсивному спілкуванні» [23, С. 117].

4. Авторська анкета «Значення інформаційних технологій в житті студента» [Додаток Д]

Створена мною анкета містить 20 запитань. Серед них є питання щодо частоти користування соціальними мережами та месенджерами для спілкування з однолітками, використання навчальних ресурсів для самоосвіти, соціальної активності та самовираження в мережі, використання онлайн-платформ для розваг та відпочинку.

Також анкета містить питання про вплив мережевих платформ на сприйняття соціальних норм і цінностей та на соціальну ідентичність і уявлення про світ. Це ключовий інструмент для збору статистичних даних, які необхідні в подальшому аналізі впливу інформаційних технологій на процес соціалізації студентства.

2.2 Аналіз результатів емпіричного дослідження

У дослідженні взяли участь студенти групи ПС-41, соціально-гуманітарного факультету Західноукраїнського національного університету у кількості 20 осіб.

Результати за тестом на інтернет адикцію Кімберлі Янг показали, що більшість респондентів(70%) являються середніми користувачами мережі (Рис. 2.1). У ході дослідження 15% опитуваних показали відсутність у них жодних проблем пов'язаних з інтернетом. Також 15% респондентів продемонстрували початковий рівень інтернет залежності.

Рис. 2.1 Тест на інтернет адикцію Кімберлі Янг

Примітка. Складено автором на основі [Додаток А]

Методика вивчення рівня комунікативного контролю Шнайдера показала, що серед респондентів відсутні особи з низьким комунікаційним контролем. Проте результати методики показали, що абсолютна більшість опитуваних (80%) має середній рівень комунікативного контролю, а також 20% володіє високим комунікаційним контролем.

Рис. 2.2 Рівень комунікативного контролю

Примітка. Складено автором на основі [Додаток Б]

Шкала інтернет залежності Чена дала наступні результати: у 20% респондентів мінімальний ризик виникнення інтернет-залежної поведінки; у 65% респондентів присутня схильність до виникнення інтернет-залежної поведінки; у 15% респондентів сформована стійка інтернет-залежна поведінка.

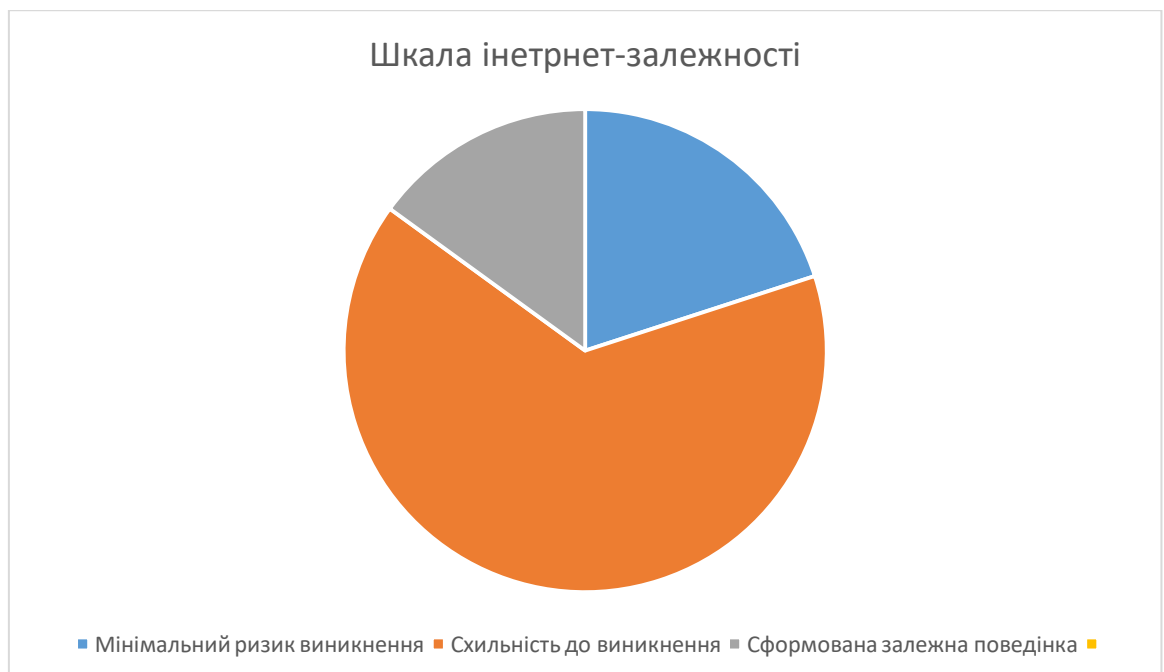

Рис 2.3 Шкала інтернет-залежності Чена

Примітка. Складено автором на основі [Додаток В]

Діагностика комунікативних та організаторських здібностей показала, що організаторські здібності у студентів зазвичай більші, ніж комунікативні (рис 2.4). Ми провели кореляцію за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона, щоб вияснити наскільки організаторські здібності залежать від комунікативних.

Як результат, був отриманий наступний коефіцієнт кореляції – 0.427, що вказує на слабкий зв'язок між організаторськими та комунікативними здібностями.

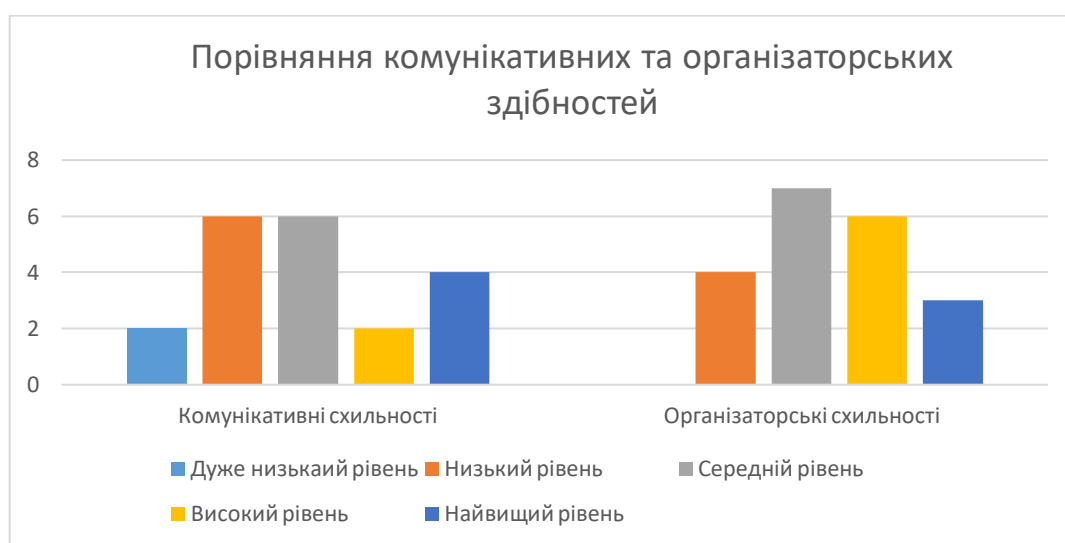

Рис. 2.4 Порівняння комунікативних та організаторських здібностей

Примітка. Складено автором на основі [Додаток Г]

Також було проведено анкетування, в ході якого ми отримали наступні результати:

1. Як часто ви використовуєте соціальні мережі для спілкування зі своїми однолітками?

Щодня – 95%

Декілька разів на тиждень – 5%

2. На вашу думку, чи впливає використання месенджерів на ваші спілкування з однолітками?

Так, позитивно – 60%

Так, негативно – 10%

Не помічаю впливу – 30%

3. На запитання, якими соціальними мережами ви користуєтеся, ми отримали наступні результати:

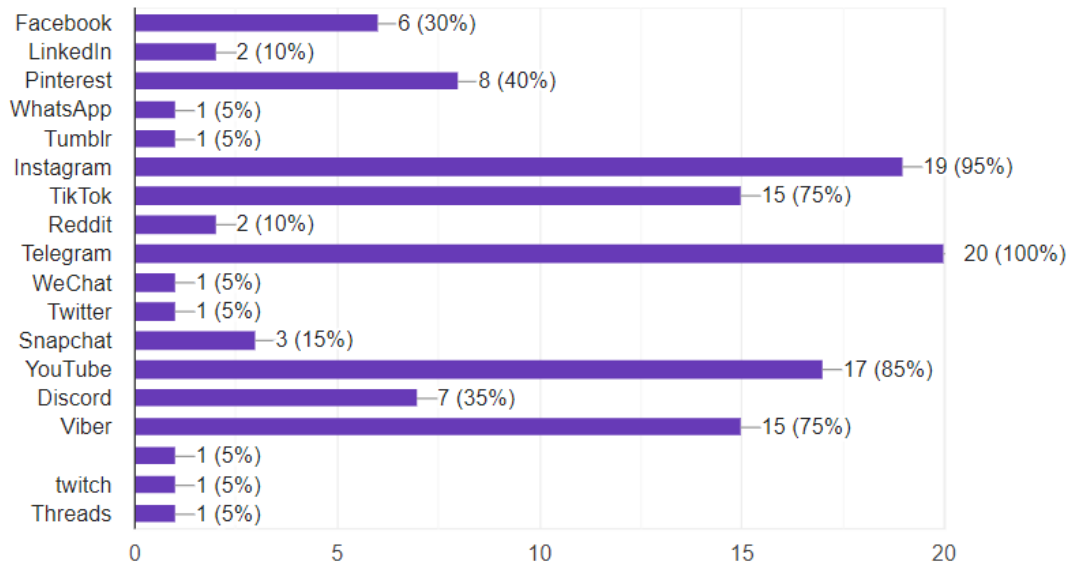

Рис. 2.5 Якими соціальними мережами користується молодь

Примітка. Складено автором на основі [Додаток Д]

Отже, найчастіше користуються Telegram (100%), Instagram (95%), YouTube (85%), Viber (75%) та TikTok (75%).

4. На вашу думку, чи впливають ці платформи на ваше сприйняття соціальних норм і цінностей? Так – 80%; Ні – 10%; не впевнений/впевнена – 10%

5. Які онлайн-ресурси ви використовуєте для навчання?

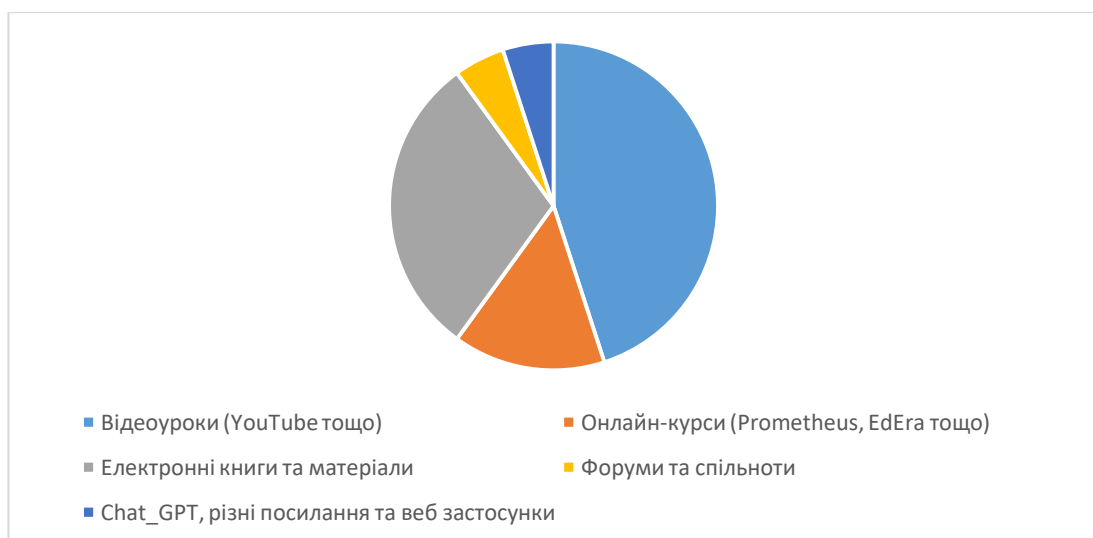

Рис. 2.6 Використання онлайн-ресурсів для навчання

Примітка. Складено автором на основі [Додаток Д]

Отже, за результатами опитування, студенти для навчання найчастіше обирають відеоуроки – 45% і електронні книги та матеріали – 30%.

6. Чи вважаєте ви, що використання цих ресурсів впливає на ваші погляди щодо соціальних явищ та проблем?

Так, значно – 30%

Так, трохи – 40%

Ні, не впливає – 10%

Не впевнений/впевнена – 20%

7. Чи вважаєте ви, що доступ до інформації через технології полегшує освіту?

Так, значно полегшує – 100%

8. Як часто ви використовуєте онлайн-платформи для підвищення своїх навчальних здібностей?

Регулярно – 70%

Час від часу – 20%

Майже ніколи – 10%

9. Чи являєтесь ви учасником якої-небудь онлайн-спільноти?

Так – 50%

Ні – 50%

10. Які основні тенденції у вашій онлайн-спільноті?

Використання мемів та вірусних тенденцій – 25%

Створення та поширення контенту – 5%

Активне обговорення соціальних питань – 40%

Не є учасниками онлайн-спільноти – 30%

11. Чи вважаєте ви, що ці тенденції впливають на вашу соціальну ідентичність та уявлення про світ?

Так, значно – 30%

Так, трохи – 55%

Ні, не впливають – 15%

12. Як часто ви публікуєте власні думки чи відгуки у соціальних мережах?

Регулярно – 15%

Час від часу – 30%

Майже ніколи – 25%

Зовсім не публікую – 30%

13. Як часто ви порівнюєте своє життя з життям людей у соціальних мережах?

Часто – 5%

Іноді – 25%

Рідко – 50%

Зовсім ні – 20%

14. Як часто ви використовуєте онлайн-платформи для покупок?

Регулярно – 40%

Час від часу – 50%

Майже ніколи – 10%

15. Чи вважаєте що у вас присутня залежність від інформаційних технологій? Якщо так, то вкажіть наскільки вона у вас виражена, де 1 – зовсім не виражена, а 5 – суттєво виражена?

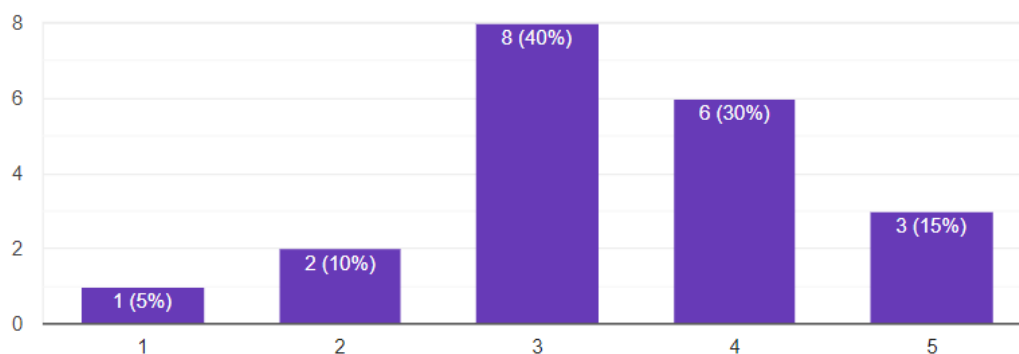

Рис. 2.7 Суб'єктивна оцінка залежності від інформаційних технологій

Примітка. Складено автором на основі [Додаток Д]

16. Чи вважаєте ви, що Інтернет розширює ваш кругозір та знання про світ?

Так, значно розширює – 80%

Так, трохи розширює – 20%

17. Чи впливають інформаційні технології на вашу творчість та самовираження?

Так, значно впливає – 50%

Так, трохи впливає – 40%

Не помічаю впливу – 10%

18. Чи вважаєте ви, що використання технологій полегшує доступ до розваг та відпочинку?

Так, значно полегшує – 75%

Так, трохи полегшує – 25%

19. Чи можете ви уявити своє життя без інформаційних технологій?

Так, можу – 70%

Ні, не можу – 30%

20. Приблизно скільки годин екранного часу ви проводите на день?

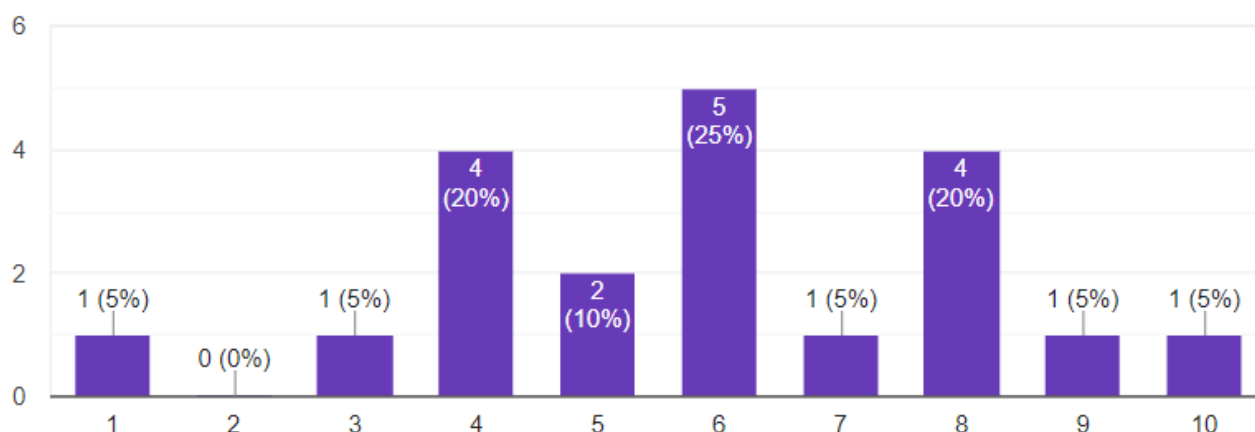

Рис. 2.8 Кількість екранного часу проведеного в мережі на добу

Примітка. Складено автором на основі [Додаток Д]

Отже, аналіз результатів анкетування вказує на значний вплив інформаційних технологій на молоде покоління. Практично всі респонденти (95%) щодня користуються соціальними мережами для спілкування зі своїми однолітками, найпопулярнішими серед яких є Telegram (100%), Instagram (95%), YouTube (85%), Viber (75%) та TikTok (75%). Опитувані також відзначають наявність впливу соціальних мереж на їхнє сприйняття соціальних норм та цінностей. Значна кількість респондентів користується відеоуроками (45%) та електронними книгами (30%) для навчання.

За результатами опитування, більшість респондентів визнає присутність у них залежності від інформаційних технологій, проте також й відзначає що інтернет значно розширює їхній кругозір та позитивно впливає на творчість та самовираження. Узагальнюючи, інформаційні технології несуть суттєвий вплив на життя та розвиток студентської молоді, змінюючи їхні звички спілкування, сприйняття світу та навчання.

Перша кореляція була проведена між результатами методик діагностики інтернет-залежності: тестом на інтернет адикцію Кімберлі Янг та шкалою інтернет-залежності Чена. Метою даної кореляції являється додаткове підтвердження надійності результатів інтернет-залежності. Для цього ми обрали коефіцієнт кореляції Пірсона. Як результат, був отриманий наступний коефіцієнт кореляції – 0.8049, що вказує на значущий кореляційний зв'язок між результатами даних методик.

Наступну методику вивчення рівня комунікативного контролю ми прокорелювали із тестом на інтернет адикцію Кімберлі Янг. Для цього ми також обрали коефіцієнт кореляції Пірсона. Результатом виявився досить низький коефіцієнт кореляції – -0.1659, що вказує на відсутність кореляційного зв'язку між результатами методик. Проте варто зазначити що усі опитувані мають середній чи вище рівень комунікативного контролю, що вказує на адекватну та ефективну здатність адаптовуватися та керувати власною комунікативною поведінкою. Відповідно такий показник позитивно впливає на загальний процес соціалізації у студентському середовищі.

Також ми провели кореляційний аналіз Пірсона між тестом на інтернет адикцію Кімберлі Янг та методикою «КОС-2». Перш за все ми провели кореляцію між інтернет-залежністю та комунікативними схильностями. Як результат, ми виявили, що $r = -0.5245$, що вказує на присутність оберненого кореляційного зв'язку. Тобто чим більший показник інтернет адикції, тим зазвичай менші комунікативні схильності. Окрім цього був проведений кореляційний аналіз між тестом на інтернет адикцію та організаторськими схильностями. Результати показали слабкий обернений кореляційний зв'язок ($r = -0.4361$).

Була проведена кореляція між двома надшкальними критеріями шкали інтернет-залежності Чена. Метою даної кореляції є бажання зрозуміти наскільки сильно сама залежність впливає на виникнення наслідків. Відтак, використовуючи коефіцієнт кореляції Пірсона, ми виявили, що $r = 0.5238$. Це вказує на присутність кореляційного зв'язку між симптоматикою та наслідками залежності. Окрім цього була проведена кореляція між надшкальними критеріями методики CIAS та комунікативними схильностями методики «КОС-2». Метою даної кореляції є бажання виявити що несе більший вплив на комунікативні здібності – симптоми інтернет-залежності чи її наслідки.

Відтак, використавши коефіцієнт кореляції Пірсона, ми провели кореляцію між показником самої залежності та комунікативними схильностями. У висновку, $r = -0.5181$, що говорить про присутній обернений кореляційний зв'язок. Також була проведена кореляція показниками наслідків інтернет-залежності та комунікативними схильностями. Проте, кореляційний зв'язок між даними відсутній ($r = 0.1998$).

У висновку, ми виявили, що між результатами тесту на інтернет-адикцію Кімберлі Янг та комунікативними здібностями є обернений кореляційний зв'язок ($r = -0.5245$), що вказує на те, що особи з вищими показниками інтернет-залежності зазвичай володіють меншими комунікативними схильностями. Також за допомогою коефіцієнту кореляції Пірсона ми змогли провести кореляційний зв'язок між симптомами та наслідками залежності ($r = 0.5238$). Окрім цього ми виявили присутній обернений кореляційний зв'язок між показником інтернет-залежності та комунікативними схильностями ($r = -0.5181$). Ми можемо порівняти останній кореляційний аналіз із кореляційний зв'язком між результатами тесту на інтернет-адикцію та комунікативними схильностями і підмітити, що результати кореляцій дуже схожі.

2.3 Практичні рекомендації щодо зменшення негативного впливу інтернету

Перш за все, у даному підрозділі ми вважаємо важливим згадати соціальні наслідки інтернет-залежності:

- сімейні проблеми через погіршення стосунків з батьками та іншими членами сім'ї, родичами;
- погіршення спілкування з однолітками; ігнорування, ізоляція або відторгнення ними;
- проблеми в закладі освіти, зокрема погіршення успішності [15, С. 79].

«Малєєва Н. С. під профілактикою адикції від соціальних мереж у молоді розуміє комплекс соціально-психологічних заходів та рекомендацій, спрямованих на попередження появи та прогресування залежності, основною метою профілактичного впливу є усвідомлення шкоди та негативних наслідків від постійного перебування онлайн та розвиток у молодих людей почуття відповідальності за себе та свою поведінку як у мережі, так і в реальності, а також розвиток навичок саморегуляції» [11, С. 152].

«Відтак, Мгалоблішвілі А. Д. розробила та описала наступні психологічні рекомендації щодо попередження та профілактики інтернет-залежності та залежності від соціальних мереж у молодих особистостей» [12, С. 107-108]:

1. «Після пробудження від нічного сну, не варто починати день від перегляду новин у соціальній мережі, звичка після сну переглядати соціальні мережі негативно впливає на настрій, увагу та зосередженість впродовж дня, тому ранок варто починати з ранкових процедур, сніданку, реального спілкування з близькими, після цього можна переглянути новини у соціальній мережі» [12, С. 107-108].

2. «Дотримуватися часових обмежень при використанні соціальних мереж, встановити ліміт активності у соціальних мережах (20 – 30 хв. на день), надмірне використання соціальних мереж продукує зниження фізичної активності, погіршуються встановлення та підтримка відносин у реальному житті» [12, С. 107-108].

3. «Вимкнути сповіщення від додатків, це знизить ймовірність спроб фокусування від смартфона, тому не буде потреби постійно переглядати оповіщення, влаштовувати дні без соціальних мереж, залишаючи лише функцію

телефону, не використовувати смартфон там, де можна без нього обійтися (під час їжі, прогулянки, коли спілкуєтеся з друзями тощо)» [12, С. 107-108].

4. «Інформація яка була опублікована в Інтернеті, залишається там назавжди, тому для власної медіабезпеки не варто ділитись конфіденційною інформацією, віртуальні друзі не завжди є тими хто зображений на фото, тому з малознайомими людьми на віртуальних платформах не варто ділитись особистою інформацією» [12, С. 107-108].

5. «Переживання щодо кількості «лайків» на постах, призводить до того, що молоді користувачі приділяють багато вільного часу для обдумування та корекції своїх публікацій, щоб отримати схвалення від інших, часто через це виникають тривожні стани, стрес та проблеми з самооцінкою» [12, С. 107-108].

6. «За годину до сну залишати телефон поза спальні, не лягати у ліжко з телефоном та переглядати соціальні мережі, встановлено, що користувачі соціальних мереж часто віддають перевагу використовувати смартфон перед сном, цей час затягується на багато більше, ніж вони планували до цього, систематичне безсоння, пізнє засинання виснажує нервову систему, негативно впливає на психологічне благополуччя» [12, С. 107-108].

7. Видалити додатки соціальних мереж які не використовуються. Так як наші опитані використовують більше трьох додатків, перевірка кожного з них займає більше часу, тобто глибшого занурення в онлайн платформи.

8. «Вибирати контент та новини під власні інтереси, блокувати рекламу, постійне споживання та порівняння з іншими негативно відображаються на власному самосприйнятті» [12, С. 107-108].

9. «Не порівнювати з іншими, не варто порівнювати власне життя та життя яке публікують у соціальних мережах інші, щасливі фотографії, ідеальні пости, бездоганна зовнішність у сторіз соціальних мереж, можуть бути тільки для соціальних мереж, у реальному житті може бути зовсім по іншому» [12, С. 107-108].

10. «Знайти улюблену справу якою би займалися у вільний час, щоб самовиразитись, самоудосконалюватись, розвивати власні здібності, улюблена справа стане саме тим поштовхом який потрібен для задоволення власних

потреб, коли людина чимось зайнята та це заняття їй подобається, часу на соціальні мережі не вистачає, також завдяки хобі можна знайти однодумців, бути причетним до спільноти та більш комунікувати у реальному житті з іншими, читати цікаві книги, малювати, спілкуватися з рідними/друзями, зустрічатися з ними, грати в настільні ігри, займатися спортом, подорожувати» [12, С. 107-108].

11. «Провести самоаналіз соціальномережевого досвіду, самоаналіз дозволяє користувачам передивитись власний профіль та переглянути як їхня онлайн активність впливає на життя та відчуття психологічного благополуччя, скільки вільного часу та енергії витрачається, викликає тривогу та зниження настрою, неможливість перевірити оновлення або невідповідність зворотного зв'язку на публікації очікуванням користувачів, що є проявом негативного впливу соціальних мереж на психологічний стан, встановити та описати функціональне значення соціальних мереж для себе та дотримуватись цього призначення» [12, С. 107-108].

12. «Замість того, щоб витратити час на соціальні мережі, влаштувати собі невеличку прогулянку на свіжому повітрі, кожний день новий маршрут, це корисно для здоров'я, підіймає настрій, дарує нові враження» [12, С. 107-108].

13. «Позитивне мислення та позитивне самоприйняття, соціальні мережі часто провокують порівнювати себе з іншими, за цим слідує погіршений настрій та негативне світосприйняття, так як порівняння частіше буде негативним, тому що в однієї людини не так як в інших, тому варто зосереджуватись на позитивних думках про себе та інших, це дасть внутрішній поштовх для самовдосконалення та самореалізації» [12, С. 107-108].

Висновок до другого розділу

Отже, метою дослідження було проаналізувати роль сучасних інформаційних технологій у процесі соціалізації студентської молоді та їхній вплив на мислення, поведінку та комунікативні вміння. Для цього були використані такі методики: тест на інтернет-адикцію Кімберлі Янг, методика вивчення рівня комунікативного контролю М. Шнайдера, шкала інтернет-

залежності Чена (CIAS), методика визначення комунікативних та організаторських схильностей (КОС-2) та авторська анкета «Значення інформаційних технологій в житті студента».

Результати дослідження вказують на те, що значна частина студентів являються посередніми користувачами мережі без присутніх проблем з інтернет-адикцією. Відсутність осіб з низьким комунікативним контролем та переважання середнього рівня вказує на загальну здатність студентів ефективно адаптовувати свою комунікативну поведінку в залежності від ситуації.

Соціальні мережі позитивно впливають на освітні процеси, активно використовуючись студентами для комунікації та навчання. Соціальні мережі також впливають на сприйняття соціальних норм та цінностей студентів, що підтверджується високим рівнем участі у онлайн-спільнотах. Високий рівень інтернет-залежності пов'язаний з меншими комунікативними схильностями, що може впливати на загальний процес соціалізації та особистісного розвитку студентів. Ці результати вказують на важливість балансу у використанні сучасних інформаційних технологій для підтримки здорових комунікативних навичок та соціальних зв'язків.

ВИСНОВКИ

Отже, теоретичний аналіз наукових досліджень показує, що сучасні інформаційні технології, включаючи ЗМІ та соціальні мережі, стають невід'ємною частиною сучасного суспільства відіграючи важливу роль у формуванні особистості та соціалізації молоді. Роль інформаційних технологій у соціалізації не обмежується лише сферою комунікації, надаючи молоді безпрецедентне джерело інформації для навчання та освіти, створюючи платформу для самовираження, розвитку самоідентичності та творчості серед студентів. Завдяки ним молодь може комунікувати між собою, обмінюватися ідеями та інформацією, розширювати власний світогляд, що сприяє особистісному зростанню.

Також, інформаційно-комунікаційні технології впливають на розвиток критичного мислення у молоді, оскільки під час користування мережею, їм доводиться стикатися з великою кількістю неперевіреної інформації. Таке явище також має свій вплив на молодь, змушуючи її ретельніше перевіряти правдивість поданої інформації. Також варто згадати, що інформаційні технології подарували людству нові професії, створивши безліч робочих місць та шляхів професійного розвитку. Враховуючи, що сучасні студенти практично зросли у період різкої популяризації мережі, не важко припустити, що вагому нішу в ІТ спеціальностях займає саме молодь. Окрім цього, сучасні інформаційні технології змінили підхід не тільки до навчання та освоєння професій, а й до відпочинку та розваг, пропонуючи звичайному користувачу мережі безліч варіантів для проведення вільного часу.

Проте, не зважаючи на всі позитивні аспекти мережі, необмежене використання інформаційних технологій може мати й негативні наслідки, як от можливість призвести до спотворення моральних цінностей та замкнутості. Зазвичай, до таких наслідків призводить відсутність особистого контролю у питаннях використання інтернет-мережі. Тому мережа здатна нести й негативний вплив на психологічне благополуччя молоді, спонукаючи до тривожних станів, стресу та проблем із самооцінкою, що може призвести до небажаних наслідків. Окрім цього, важливо підмітити серйозність інтернет-

залежності, наслідки якої можуть негативно впливати на соціальну складову студента, роблячи його більш замкнутим під час реальної комунікації. Також присутність інтернет-адикції здатна негативно впливати на його успішність на відносини з близькими, а також на здоров'я. Тому важливо пам'ятати, що попри зручність віртуального спілкування, реальне спілкування залишається незамінним для повноцінного розвитку комунікативних навичок та соціалізації.

За результатами досліджень, у більшості респондентів не була виявлена присутність інтернет-залежності. Це вказує на те, що більшість студентів здатні контролювати свій час, проведений в мережі та підтримують баланс між віртуальним та реальним світами. Такий показник може говорити нам про їхнє розуміння негативних наслідків постійного перебування в мережі. Також було виявлено зв'язок між залежністю від мережі та комунікативними схильностями, що вказує на негативний вплив інтернет-залежності на соціальну складову студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буковська О. О. Мазур Т. В. Анищенко Л. О. Вплив соціальних інтернет-мереж на соціалізацію молоді. *Габітус*. 2021. №29. С. 48-52.
2. Галета, Я. В. Віртуалізація та соціалізація як засоби розвитку особистості. *Наукові записки*. 2022. № 207, 14-17.
3. Зозуляк-Случик Р. В. Основи соціалізації особистості : навчальний посібник. 2-е вид., переробл. та доповн. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 206 с.
4. Інформаційне суспільство в світі та Україні: проблеми становлення та закономірності розвитку : колективна монографія. Запоріжжя : ЗДІА, 2017. 278 с.
5. Козаченко О. О. Соціалізація індивіда в контексті функціонування ЗМК: теоретико-методологічний аспект. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2018. № 22. С. 77-80.
6. Козубовська І. Шикітка Г. До питання про взаємозв'язок адаптації і соціалізації особистості. *Соціологія та соціальна робота в умовах національних та регіональних викликів*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 27 вер. 2019 р. Ужгород, 2019. С. 40-41.
7. Козубовська І. Шикітка Г. Наукові підходи до розуміння термінів «адаптація» і «соціалізація» особистості. *Педагогічні інновації у фаховій освіті*. 2019. № 10. С. 98-103.
8. Кононович Д. О. Засоби масової інформації як агент соціалізації молоді в умовах сучасних викликів. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. № 6. 2018. С. 32-38.
9. Литвиненко Я. В. Яциковська У. Б. Інформаційні технології: конспект лекцій. Тернопіль: ТНТУ, 2015. 229 с.
10. Лукашевич М.П. Шандор Ф.Ф., Червона Л.М. Людина. Адаптація. Соціалізація (соціологічний контекст): Підручник. Ужгород: «АУТДОР-ШАРК», 2023. 208 с.
11. Малєєва Н. С. Комунікативні інтернет-практики залежної від соціальних мереж молоді: дис. ... канд. псих. наук: 19.00.05 / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Київ, 2017. 184 с.

12. Мгалоблішвілі А. Д. Профілактика залежності від соціальних мереж у молоді: психологічні рекомендації. *Вісник Національного університету оборони України*. Київ. 2024. №1(77). С. 102-113.
13. Москаленко В. В. Соціалізація особистості: монографія. Київ: Фенікс, 2013. 540 с.
14. Педич Д. І. Вплив соціальних мереж на соціалізацію. *Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті* : матеріали 24-го Міжнар. молодіж. форуму, 7–9 квітня 2020 р. Харків : ХНУРЕ, 2020. С. 38–39.
15. Профілактика деструктивної поведінки підлітків: навчально-методичний посібник / Т. В. Журавель та ін. Київ. 2022. 145 с.
16. Родіна Ю. Чехович П. Особливості прояву інтернет-залежності у здобувачів вищої освіти. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти*. 2023. №2 (5). С. 36-39.
17. Рюль В. О. Дослідження феномену соціалізації в наукових концепціях розвитку особистості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2011. № 23. С. 150-154.
18. Сидоренко О. Інформаційні ресурси як об'єкт інформаційних правовідносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С. 173-182.
19. Соціологія : навчальний посібник / О. В. Бобіна та ін. ; за ред. І. В. Шаповалової. Миколаїв : НУК, 2020. 284 с.
20. Стельмах О. Особливості впливу соціальних мереж на студентів. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2022. №2. С. 92-100.
21. Столяренко А. М. Городокін А. Д. До питання психодіагностики інтернет-залежності на тлі ізоляції та безпекової кризи. *Сучасні медичні технології*. 2023. №3(58). С. 37-42.
22. Стрільчук О.В. Соціально-психологічні механізми формування медіакультури у підлітків з інтернет-захопленістю: дис. ... канд. псих. наук: 19.00.05 / Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Київ, 2020. 220 с.

23. Шевченко А. Методичне забезпечення відбору учнівської молоді до вищих навчальних закладів педагогічного профілю: методичні рекомендації. Київ. 2016, 170 с.

24. Шахова О.Г. Соціальна психологія особистості: Навчальний посібник. Харків: «Контраст», 2019. 116 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Тест на інтернет-адикцію (Кімберлі Янг)

1. Помічаєте, що проводите в онлайні більше часу, ніж мали намір?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

2. Нехтуєте домашніми справами, щоб довше побродити в мережі?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

3. ВВідаєте перевагу перебування в мережі, ніж інтимному спілкуванню з партнером?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

4. Заводьте знайомства з користувачами інтернету, перебуваючи в онлайні?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

5. Дратуєтесь через те, що оточуючі цікавляться кількістю часу, яке ви проводите в мережі?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

6. Зазначаєте, що перестали робити успіхи у навчанні чи роботі, оскільки надто багато часу проводите в мережі?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

7. Перевіряєте електронну пошту раніше, ніж зробите щось інше, більш необхідне?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

8. Зазначаєте, що знижується продуктивність праці через захоплення інтернетом?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

9. Займаєте оборонну позицію, коли вас запитують, чим ви займаєтеся в мережі?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

10. Блокуєте турбуючі думки про ваше реальне життя думками про інтернет?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

11. З нетерпінням чекаєте на черговий вихід в Інтернет?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

12. Відчуваєте, що життя без інтернету нудне, порожнє і безрадісне?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

13. Лаєтесь, кричите або іншим чином висловлюєте свою досаду, коли хтось намагається відвернути вас від перебування в мережі?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

14. Нехтуєте сном, засиджуючись в інтернеті допізна?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

15. Думаєте, чим займетеся в інтернеті, перебуваючи в офлайн?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

16. Кажете собі: "Ще хвилинку", сидячи в мережі?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

17. Зазнайте поразки у спробах скоротити час, що проводиться в онлайні?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

18. Намагаєтеся приховати кількість часу, яке ви проводите в мережі?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

19. Замість того, щоб вибратися кудись із друзями, вибираєте інтернет?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

20. Відчуваєте депресію, пригніченість чи нервозність, будучи поза мережею і відзначаєте, що цей стан проходить, як тільки ви опиняєтеся онлайн?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

21. Чи відчуваєте Ви ейфорію, пожвавлення, збудження, перебуваючи за комп'ютером?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

22. Чи потрібно Вам проводити все більше часу за комп'ютером, щоб отримати ті самі відчуття?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

23. Чи відчуваєте ви порожнечу, депресію, роздратування, перебуваючи не за комп'ютером?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

24. Чи траплялося Вам нехтувати важливими справами, тоді як Ви були зайняті за комп'ютером?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

25. Чи проводите Ви в мережі більше 3-х годин на день?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

26. Якщо Ви в основному використовуєте комп'ютер для роботи, чи спілкуєтеся в робочий час у чатах або заходите на сайти, не пов'язані з роботою, більше 2-х разів на день?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

27. Чи завантажуєте Ви файли з порнографічним змістом?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

28. Чи вважаєте Ви, що з людиною легше спілкуватися онлайн, ніж особисто?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

29. Чи казали Вам друзі або члени сім'ї, що Ви надто багато часу проводите онлайн?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

30. Чи заважає Вашій діловій активності кількість часу, що проводиться в мережі?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

31. Чи бувало таке, що Ваші спроби обмежити час, проведений у мережі, були безуспішними?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

32. Чи буває так, що ваші пальці втомлюються від роботи на клавіатурі або від клацання кнопкою миші?
- a) ніколи
  - b) рідко
  - c) регулярно
  - d) часто
  - e) постійно
33. Чи траплялося Вам брехати на питання про кількість часу, що проводиться в мережі?
- a) ніколи
  - b) рідко
  - c) регулярно
  - d) часто
  - e) постійно
34. Чи був у Вас хоч раз «синдром карпального каналу» (оніміння та біль у кисті руки)?
- a) ніколи
  - b) рідко
  - c) регулярно
  - d) часто
  - e) постійно
35. Чи бувають у Вас болі в спині частіше 1-го разу на тиждень?
- a) ніколи
  - b) рідко
  - c) регулярно
  - d) часто
  - e) постійно
36. Чи буває у Вас відчуття сухості в очах?
- a) ніколи
  - b) рідко
  - c) регулярно
  - d) часто
  - e) постійно
37. Чи збільшується час, який Ви проводите в мережі?
- a) ніколи
  - b) рідко
  - c) регулярно
  - d) часто
  - e) постійно
38. Чи траплялося Вам нехтувати їжею або їсти прямо за комп'ютером, щоб залишитися в мережі?
- a) ніколи
  - b) рідко
  - c) регулярно
  - d) часто
  - e) постійно
39. Чи траплялося Вам нехтувати особистою гігієною, наприклад, голінням, причісуванням тощо, щоб провести цей час за комп'ютером?
- a) ніколи
  - b) рідко
  - c) регулярно

- d) часто
- e) постійно

40. Чи з'явилися у Вас порушення сну та/або змінився режим сну з того часу, як Ви почали використовувати комп'ютер щодня?

- a) ніколи
- b) рідко
- c) регулярно
- d) часто
- e) постійно

Методика містить 40 питань, на які пропонується відповісти за допомогою наступних шкал з балами:

ніколи – 1 бал;
 рідко – 2 бал,
 регулярно – 3 бали;
 часто – 4 бали;
 постійно – 5 балів.

Результати знаходять за допомогою підсумовування балів у зазначених відповідях. Чим більше сумарний бал, тим вище рівень залежності і проблем, який виникають через використання інтернету. Анкета має загальну шкалу оцінки для пояснення результатів:

40-59 балів: мінімальна кількість часу, проведеного в мережі інтернет. Ви не користуєтеся інтернетом або проводите там мінімальну кількість часу. Інтернет не викликає жодних проблем у Вашому житті.

60-99 балів: середній користувач мережі. Ви можете вивчати мережу часом трохи довше потрібного, але безумовно володієте ситуацією.

100-159 балів: початковий рівень залежності від інтернету. Ви, по всій видимості, відчуваєте деяку кількість проблем через інтернету. Вам варто враховувати серйозний вплив мережі на Ваше життя.

160-200 балів: залежність від мережі інтернет. Ваше користування Інтернетом викликає значні проблеми у Вашому житті. Вам варто оцінити вплив мережі на Вас і Ваше життя і негайно обговорити з фахівцем з психічному здоров'ю проблеми, викликані Вашою діяльністю як користувача мережі Інтернет.

ДОДАТОК Б

Методика вивчення рівня комунікативного контролю (М. Шнайдер)

Інструкція: уважно прочитайте 10 висловлювань, які відображають реакції на деякі ситуації спілкування. Кожне з них оцініть як правильне (П) або неправильне (Н) стосовно себе, поставивши поряд із кожним пунктом відповідну букву.

1. Мені здається важким наслідувати інших людей.
2. Я міг би покривлятися, щоб звернути увагу оточуючих.
3. З мене міг би вийти непоганий актор.
4. Іншим людям інколи здається, що мої переживання глибші, ніж це є насправді.
5. У компанії я рідко опиняюся в центрі уваги.
6. У різних ситуаціях у спілкуванні з іншими людьми я часто поведжуся по-різному.
7. Я можу відстоювати тільки те, у чому щиро впевнений.
8. Щоб досягти успіхів у справах та у відносинах з людьми, я часто буваю таким, яким мене хочуть бачити.

9. Я можу бути дружелюбним з людьми, яких я не терплю.

10. Я не завжди такий, яким здаюся.

Обробка результатів: по одному балу нараховується за відповідь «Н» на питання 1, 5, 7 і за відповідь «П» на всі інші запитання. Підраховується сума балів, яка співвідноситься із шкалою.

Інтерпретація: люди з високим комунікативним контролем постійно слідкують за собою, добре обізнані, як поводитись, управляють своїми емоційними виявленнями. Разом із тим вони відчувають значні труднощі у спонтанності самовираження, не люблять непередбачуваних ситуацій. Люди з низьким комунікативним контролем безпосередні і відкриті, але можуть сприйматися оточуючими як занадто прямолінійні та нав'язливі.

0-3 балів – низький комунікативний контроль; висока імпульсивність у спілкуванні, відкритість, розкутість, поведінка може мало змінюватися в залежності від ситуації спілкування і не завжди співвідноситься із поведінкою інших людей.

4-6 балів – середній комунікативний контроль; у спілкуванні щирий, щиро ставиться до інших, але стриманий в емоційних проявах, співвідносить свої реакції з поведінкою оточуючих людей.

7-10 балів – високий комунікативний контроль; постійно слідкує за собою, управляє проявом своїх емоцій.

ДОДАТОК В

Шкала інтернет-залежності Чена

Інструкція: підберіть і запишіть найбільш відповідний вам варіант відповіді для кожного з таких тверджень.

Варіанти відповідей.

1. Зовсім не підходить (1 бал).
2. Слабо підходить (2 бали).
3. Частково підходить (3 бали).
4. Повністю підходить (4 бали).

Розглянуті затвердження.

1. Мені не раз говорили, що я проводжу дуже багато часу в Інтернеті.
2. Я відчуваю себе некомфортно, коли буваю в Інтернеті протягом певного періоду часу.
3. Я помічаю, що все більше і більше часу проводжу в мережі.
4. Я відчуваю занепокоєння і роздратування, коли Інтернет відключений або недоступний.
5. Я відчуваю себе повним сил, перебуваючи онлайн, незважаючи на попередню втому.
6. Я залишаюся в мережі протягом більш тривалого часу, ніж мав намір, хоча й планував "зайти ненадовго".
7. Хоча використання Інтернету негативно впливає на мої стосунки з людьми, кількість часу, витрачений на Інтернет, залишається незмінним.
8. Кілька разів я спав менше чотирьох годин через те, що "завис" в Інтернеті.
9. За останні шість місяців (або за останній рік) я став набагато більше часу проводити в мережі.

Я переживаю або засмучуюсь, якщо доводиться припинити користуватися Інтернетом на якийсь період часу.

11. Мені не вдається подолати бажання зайти в мережу.
12. Я помічаю, що виходжу в Інтернет замість особистої зустрічі з друзями.
13. У мене болить спина або я відчуваю якийсь інший фізичний дискомфорт після сидіння в Інтернеті.
14. Думка зайти в Інтернет приходиться мені першою, коли я прокидаюся вранці.
15. Перебування в Інтернеті призвело до виникнення у мене певних неприємностей у школі або на роботі.
16. Перебуваючи в мережі протягом певного періоду часу, я відчуваю, що пропускаю щось.
17. Моє спілкування з членами сім'ї скорочується через використання Інтернету.
18. Я менше відпочиваю через використання Інтернету.
19. Навіть відключившись від Інтернету після виконаної роботи, у мене не виходить справитися з бажанням увійти в Мережу знову.
20. Моє життя було б безрадісною, якби не було Інтернету.
21. Перебування в Інтернеті негативно вплинуло на моє фізичне самопочуття.
22. Я намагаюся менше витратити часу в Інтернеті, але безуспішно.
23. Для мене стає звичайним спати менше, щоб провести більше часу в Інтернеті.
24. Мені необхідно проводити все більше часу в Інтернеті, щоб отримати той же задоволення, що й раніше.
25. Іноді у мене не виходить поїсти в потрібний час через те, що я сиджу в Інтернеті.
26. Я відчуваю себе втомленим днем через те, що просидів допізна в Інтернеті.

Бали (відповіді) підсумовуються:

- від 27 до 42 балів - мінімальний ризик виникнення інтернет-залежної поведінки;
- від 43 до 64 балів - схильність до виникнення інтернет- залежної поведінки;
- понад 65 балів - сформоване і стійке інтернет- залежна поведінка.

ДОДАТОК Г

Методика “кос-2”

Інструкція: перед вами 40 запитань, на кожне з яких треба дати відповідь «так» або «ні». Час виконання методики – 10–15 хвилин.

Текст опитувальника:

1. Чи є у Вас потяг до спілкування і знайомства з різними людьми?
2. Чи подобається Вам займатися громадською роботою?
3. Чи довго турбує Вас почуття образи на своїх товаришів?
4. Чи завжди Вам важко орієнтуватися в критичній ситуації, що склалася?
5. Чи багато у Вас друзів, з якими постійно спілкуєтесь?
6. Чи часто вдається Вам схилити більшість своїх товаришів до прийняття ними Вашої думки?
7. Чи правда, що Вам приємніше і простіше проводити час за книгами або за яким-небудь іншим заняттям, ніж з людьми?
8. Якщо виникли певні перешкоди у здійсненні Ваших намірів, чи легко Вам від них відмовитися?

9. Чи легко Ви встановлюєте контакти з людьми, які значно старші за Вас?
10. Чи любите Ви придумувати й організовувати зі своїми товаришами різноманітні ігри та розваги?
11. Чи важко вам “включатися” в нові для Вас компанії (колек-тиви)?
12. Чи часто Ви відкладаєте на інші дні справи, які слід було б виконати сьогодні?
13. Чи легко Вам вдається встановлювати контакти і спілкуватися з незнайомими людьми?
14. Чи прагнете Ви, щоб Ваші товариші діяли відповідно до Вашої думки?
15. Чи важко Вам освоюватися в новому колективі?
16. Правда, що у Вас не буває конфліктів з товаришами через невиконання ними своїх обіцянок, зобов'язань, обов'язків?
17. Чи прагнете Ви, якщо обставини сприяють цьому, познайо-митися і поспілкуватися з незнайомою людиною?
18. Чи часто Ви у вирішенні важливих справ берете ініціативу на себе?
19. Чи дратують Вас оточуючі, чи виникає у Вас бажання бути наодинці?
20. Чи правда, що Ви, як правило, погано орієнтуєтесь в незнайомій для Вас ситуації?
21. Чи подобається Вам постійно бути серед людей?
22. Чи виникає у Вас відчуття дискомфорту, якщо Вам не вдається завершити розпочату справу?
23. Чи важко Вам проявити ініціативу, щоб познайомитися з іншою людиною?
24. Чи правда, що Ви втомлюєтесь від постійного спілкування з друзями?
25. Чи подобається Вам брати участь у колективних іграх?
26. Чи часто Ви проявляєте ініціативу під час вирішення проблем, які торкаються інтересів Ваших друзів?
27. Чи правда, що Ви почуваете себе невпевнено серед незнайомих людей?
28. Чи правда, що Ви прагнете того, щоб довести правильність своїх дій?
29. Чи вважаєте, що Вам неважко внести пожвавлення в незнайоме товариство?
30. Чи брали Ви участь у громадському житті школи (підпри-ємства)?
31. Чи прагнете Ви обмежити коло своїх знайомих?
32. Чи правда, що Ви не прагнете відстоювати свою думку або рішення, якщо його не відразу прийняли друзі?
33. Чи відчуваєте Ви себе комфортно в незнайомій компанії?
34. Чи охоче Ви організуєте вечірку для своїх друзів?
35. Чи правда, що Ви розгублені, коли треба говорити перед ве-ликою кількістю людей?
36. Чи часто Ви спізнюєтесь на ділові зустрічі, побачення?
37. У Вас багато друзів?
38. Чи часто Ви буваєте у центрі уваги своїх друзів?
39. Чи відчуваєте Ви дискомфорт під час спілкування з малозна-йо-ними людьми?
40. Чи правда, що Ви не дуже впевнено почуваете себе в оточенні великої групи своїх друзів?

Обробка результатів

Комунікативні схильності: “Так” – 1, 5, 9, 13, 17, 21, 25, 29, 33, 37;

“Ні” – 3, 7, 11, 15, 19, 23, 27, 31, 35, 39.

Організаторські схильності: “Так” – 2, 6, 10, 14, 20, 22, 26, 30, 34, 38;

“Ні” – 4, 8, 12, 16, 20, 24, 28, 32, 36, 40.

ДОДАТОК Д

Анкета

1. Як часто ви використовуєте соціальні мережі для спілкування зі своїми однолітками?

Щодня

Декілька разів на тиждень

Рідко

Майже не використовую

2. На вашу думку, чи впливає використання месенджерів на ваші спілкування з однолітками?

Так, позитивно
 Так, негативно
 Не помічаю впливу

3. Яким соціальними мережами ви користуєтеся? Обведіть варіанти.

Facebook	LinkedIn	Pinterest	WhatsApp	Tumblr
Instagram	TikTok	Reddit	Telegram	WeChat
Twitter	Snapchat	YouTube	Discord	Viber

Інше...

4. На вашу думку, чи впливають ці платформи на ваше сприйняття соціальних норм і цінностей?

Так
 Ні
 Не впевнений/впевнена

5. Які онлайн-ресурси ви використовуєте для навчання?

Відеоуроки (YouTube тощо)
 Онлайн-курси (Prometheus, EdEra тощо)
 Електронні книги та матеріали
 Форуми та спільноти
 Інше...

6. Чи вважаєте ви, що використання цих ресурсів впливає на ваші погляди щодо соціальних явищ та проблем?

Так, значно

Так, трохи

Ні, не впливає

Не впевнений/впевнена

7. Чи вважаєте ви, що доступ до інформації через технології полегшує освіту?

Так, значно полегшує
 Можливо трохи полегшує
 Ні, не помічаю полегшення

8. Як часто ви використовуєте онлайн-платформи для підвищення своїх навчальних здібностей?

Регулярно
 Час від часу
 Майже ніколи
 Зовсім не використовую

9. Чи являєтеся ви учасником якої-небудь онлайн-спільноти?

Так
 Ні

10. Які основні тенденції у вашій онлайн-спільноті?

Використання мемів та вірусних тенденцій
 Створення та поширення специфічних контенту
 Активне обговорення соціальних питань
 Інше...

11. Чи вважаєте ви, що ці тенденції впливають на вашу соціальну ідентичність та уявлення про світ?

Так, значно
 Так, трохи

Ні, не впливають
Не впевнений/впевнена

12. Як часто ви публікуєте власні думки чи відгуки у соціальних мережах?

Регулярно
Час від часу
Майже ніколи
Зовсім не публікую

13. Як часто ви порівнюєте своє життя з життям людей у соціальних мережах?

Часто
Іноді
Рідко
Зовсім ні

14. Як часто ви використовуєте онлайн-платформи для покупок?

Регулярно
Час від часу
Майже ніколи
Не користуюся

15. Чи вважаєте що у вас присутня є залежність від інформаційних технологій? Якщо так, то вкажіть наскільки вона у вас виражена, де 1 – зовсім не виражена, а 5 – суттєво виражена?

1   2   3   4   5

16. Чи вважаєте ви, що Інтернет розширює ваш кругозір та знання про світ?

Так, значно розширює
Так, трохи розширює
Ні, не вважаю

17. Чи впливають інформаційні технології на вашу творчість та самовираження?

Так, значно впливають
Так, трохи впливають
Не помічаю впливу

18. Чи вважаєте ви, що використання технологій полегшує доступ до розваг та відпочинку?

Так, значно полегшує
Так, трохи полегшує
Не помічаю полегшення

19. Чи можете ви уявити своє життя без інформаційних технологій?

Так, можу
Ні, не можу

20. Приблизно скільки годин екранного часу ви проводите на день?

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10